

انسان ولذت های زندگی

www.kerebab.ir

انسان و لذت‌های زندگی

اصغر قاسمی

ناشر: هستی‌نما

لیتوگرافی: ۱۱۰، چاپ: نگارش، چاپ اول: تابستان ۱۳۹۰

شمارگان: ۲۰۰۰، قیمت: ۵۰۰۰ تومان، ۳۴۴ صفحه

ISBN : ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۸۲۱۴ - ۶۱ - ۱

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران، ص - پ: ۷۵۳ - ۱۳۱۴۵

تلفن: ۰۹۱۲۱۵۲۱۰۳۸

توزیع: تهران، پکته، تلفن: ۵ - ۸۸۹۴۰۳۰۳

E-mail: Hastinama@mail.com

قاسمی، اصغر، - ۱۳۳۴

انسان و لذت‌های زندگی / تألیف اصغر قاسمی. - تهران: هستی‌نما، ۱۳۹۰.

ص. ۳۴۴

ISBN: 978 - 964 - 8214 - 61 - 1

ریال ۵۰۰۰۰

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص. [۳۳۳] - ۳۳۴؛ همچنین به صورت زیرنویس.

۱. لذت و لذت‌گرایی - جنبه‌های مذهبی - اسلام. ۲. نفس (اسلام). الف. عنوان.

۲۹۷ / ۴۲

۸ الف ۲ ق / ۲۱۶/۲ BP

فهرست مطالب

۱۱		مقدمه
۱۷		فصل اول: لذت و الم
۲۰		سازگاری و ناسازگاری اشیا با نفس
۲۲		یک نکته دلپذیر
۲۳		اپیکوریسم، لذت و خوشی
۲۵		لذت و الم از دیدگاه ابن سینا
۲۹		نقد و بررسی نظریه ابن سینا
۳۱		اشکال بر رأی زکریای رازی
۳۴		همه موجودات به‌سوی کمال رهسپارند
۳۵		مراتب سه گانه لذت
۳۷		وجه اشتراک درخت خرما و حیوان
۳۹		موجود زمینی و آسمانی
۴۱		انسان و ابزار حیات
۴۳		فصل دوم: نفس انسان در مملکت بدن و حاکمیت آن
۴۵		انسان از دیدگاه ملاصدرا

۴۸	تلاش نفس در حرکت به سوی خدا
۵۱	نفس انسان، تنها راه رسیدن به خدا
۵۴	سلطان بدن
۵۵	نقش حواس پنجگانه در بدن
۵۷	کارگزاران نفس
۵۹	شبکه‌های حید نفس
۶۰	حس لامسه و عجایب آن
۶۳	گرفتاری نفس در لذت‌های حسی
۶۵	تعادل در خواسته‌های نفس
۶۹	نقش لذت‌های حیوانی
۷۳	نکته‌های قرآنی در سعادت روح
۷۹	فصل سوم: نقش چشم در زندگی انسان
۸۱	برتری قوه بینایی بر قوه شنوایی
۸۳	برتری بینایی از نظر مؤلف
۸۴	حکایت مجسمه ساز مسیحی
۸۸	علل انحرافات اخلاقی
۹۲	آفرینش هدف خود را دنبال می‌کند
۹۳	فصل چهارم: تنازع و بقا
۹۵	لذت فرزندداری
۹۹	جایگاه علوم، نفس است یا مغز
۱۰۱	زیبایی مقصود اصلی خلقت
۱۰۳	فرق بین اصلاح انسان با دیگر موجودات
۱۰۶	تأثیر ازدواج مشروع در سعادت انسان
۱۱۴	انسان خطا می‌کند، نه زمان و مکان

فصل پنجم: تأثیر نوع انتخاب همسر در زندگی انسان	۱۱۹
همسر ایده‌آل از دیدگاه اسلام	۱۱۹
حکایتی خواندنی از زبان امام باقر علیه السلام	۱۲۰
تقسیم‌بندی زن‌ها توسط پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله	۱۲۳
عواقب ازدواج با زن زشت خوی	۱۲۶
هشدار پیامبر صلی الله علیه و آله به مردم آخر الزمان	۱۲۷
تأثیر متقابل زن و شوهر در زشتی و زیبایی اخلاق	۱۲۹
عزت خانواده در تبعیت زن از شوهر	۱۳۱
اطاعت و تبعیت از اصول حیات است	۱۳۳
رنج مداوم در سایه شوم غرور و تکبر	۱۳۷
داستان بلعم باعورا و همسرش	۱۳۸
چرا مرد باید سرپرست خانواده باشد؟	۱۴۱
فصل ششم: تربیت صحیح فرزند و نتایج لذت‌بخش آن	۱۴۵
غفلت ملت‌ها از اصلاح و تربیت انسان	۱۴۷
حکایت حاجی ممتاز	۱۵۰
علت اول، والدین	۱۵۵
علت دوم، سهل‌انگاری مسئولین	۱۵۷
علت سوم، شهوت‌پرستی	۱۵۸
روش صحیح تربیت دینی و لذت‌های آن	۱۵۹
دستور امام صادق علیه السلام در نوع تربیت کودک	۱۶۱
فصل هفتم: لذت‌های فردی و اجتماعی	۱۶۵
لذت‌های حقیقی فردی در سایه لذت‌های اجتماعی میسر است	۱۶۹
حسن و قبح افعال، یا زشتی و زیبایی اعمال	۱۷۱

- ۱۷۳..... حکایت لیلی و مجنون و هارون الرشید
- ۱۷۴..... اختلاف آرا در ذاتی بودن حسن و قبح (زشتی و زیبایی)
- ۱۷۵..... حسن و قبح عقلی و شرعی
- ۱۷۹..... معانی مختلف حسن و قبح
- ۱۸۴..... حسن و قبح به معنای ملایمت نفس و تنفر نفس
- ۱۸۶..... منطق تعقل و منطق احساس و عاقبت هر یک
- ۱۸۹..... منطق تعقل
- ۱۹۳..... افراد و اشخاص در تأثیر احساس مختلف‌اند
- ۱۹۵..... لذت‌های زودگذر و پیامدهای زیانبار آنها
- ۱۹۷..... فرق بین قوانین بشری و دینی
- ۲۰۱..... فصل هشتم: لذت ظاهری گناه یا ماده بیماری برای انسان
- ۲۰۳..... گناه یا بیماری دل از دیدگان قرآن و روایات
- ۲۰۹..... لذت‌های خیالی زودگذر یا سایه غم‌های پایدار
- ۲۱۱..... انسان خود دری است به‌سوی شقاوت و سعادت
- ۲۱۵..... لذت‌های موقتی مثبت و منفی
- ۲۱۶..... احساس تنهایی عامل اصلی گناه
- ۲۲۰..... رنج‌ها و لذت‌های خیالی
- ۲۲۱..... الف) ترس و وحشت از آینده
- ۲۲۳..... ب) ناامیدی
- ۲۲۶..... گذشتن از لذات ضعیف‌تر برای رسیدن به لذات برتر
- ۲۲۹..... فصل نهم: عشق به ثروت‌اندوزی و فراموشی شخصیت
- ۲۳۲..... دین‌زدایی با صوفی‌گری
- ۲۳۴..... لذت مال‌اندوزی بی‌هدف

۲۳۵		حرص، ریشه اصلی لذت‌های حسی و خیالی و عقلی
۲۴۱		لذت شهرت طلبی
۲۴۴		لذت محبت با واسطه و بی‌واسطه
۲۴۶		ابزار شهرت طلبی و لذت‌های زودگذر آن
۲۴۹		فصل دهم: لذت انتقام
۲۵۰		یک حکایت تلخ و شیرین
۲۵۱		انتقام مذموم و ممدوح
۲۵۳		تفاوت انتقام الهی و بشری
۲۵۵		حکایت شیرین
۲۵۶		گفتاری در معنای انتقام خدا از نظر علامه طباطبائی رحمته الله علیه
۲۶۱		فصل یازدهم: لذت‌های عقلی
۲۶۵		اساس دوگانگی در زندگی
۲۶۸		محبت خدا، کامل‌ترین لذت‌ها
۲۷۱		وسعت لذت‌های عالم آخرت
۲۷۳		اشاره به برخی از لذت‌های عالم آخرت
۲۸۱		فصل دوازدهم: لذت موسیقی
۲۸۷		موسیقی طبیعی و موسیقی هنری
۲۹۱		فصل سیزدهم: سنجیت لذت‌های دنیا و آخرت
۳۰۱		فصل چهاردهم: لذت خواب و خواب دیدن
۳۰۲		فواید خوابیدن برای جسم و روح
۳۰۴		رؤیاهای معنوی
۳۰۶		انواع خواب‌ها
۳۰۹		رؤیاهای ناآنگر سر درون

- ۳۱۲..... برداشته شدن رؤیا از دانشمند و حکیم
- ۳۱۴..... خواب و رؤیا حجت نیست
- ۳۱۴..... کذب و صدق رؤیا
- ۳۱۶..... داستان رؤیای صادق سلطان محمد
- ۳۱۸..... نقش طهارت در رؤیاها
- ۳۱۸..... انواع طهارت
- ۳۲۰..... داستان خواب دیدن علامه شعرانی رحمه الله و تعبیر شدن آن
- ۳۲۰..... بیانی رفیع در طهارت نفس
- ۳۲۱..... نقش قوه خیال در رؤیا
- ۳۲۵..... حقیقت تعبیر خواب
- ۳۲۵..... شرح کلام ابن سینا
- ۳۲۷..... افاضات قدسی در عالم رؤیا
- ۳۲۸..... عوامل پیدایش رؤیاها در عالم خواب
- ۳۳۰..... سر فراموش شدن رؤیاها
- ۳۳۰..... حسن ختام
- ۳۳۳..... منابع
- ۳۳۵..... نمایه آیات
- ۳۴۱..... نمایه روایات

﴿وَفِيهَا مَا تَشْتَهِي الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾^۱

بدون تردید همه موجودات و مخلوقات عالم در حرکت‌اند تا به خواسته‌ها و مطلوب خود نائل شوند. موجودات عالم برای رسیدن به اوج تعالی خود ذاتاً لحظه‌ای کوتاهی و درنگ را جایز نمی‌دانند، بلکه هر آنی که بر آنها می‌گذرد، برای خواسته‌های خود حریص‌تر می‌شوند و جنب و جوش بیشتری می‌نمایند. بی‌شک خواسته‌های آنها جز کمال چیز دیگری نبوده و نمی‌تواند باشد؛ بنابراین رسیدن به کمال نه تنها مطلوب آدمی است، بلکه همه موجودات عالم که سر از کتم عدم بیرون آورده و به عرصه وجود قدم گذاشته‌اند، لحظه به لحظه به سوی کمال خود رهسپارند. از اینکه همه موجودات به دنبال کمال هستند و در این مورد وجه مشترکی بین آنها وجود دارد، شکی نیست. اما اینکه کمال چیست و از چه راهی و چگونه باید به آن دست یافت، بین انسان و دیگر مخلوقات تفاوت‌های فاحشی است و همین تفاوت نیز مقام و منزلت و

ارزش انسان را رقم می‌زند و او را کاملاً از دیگر موجودات عالم متمایز می‌نماید و راه منحصر به فردی را برای وی ترسیم می‌کند. بعد از فهم این مهم، وقتی به سراغ نوع انسانی هم برویم، ما بین خودشان نیز یک وجه مشترک و یک وجه افتراق وجود دارد. وجه مشترکشان این است که همه طالب کمال و سعادت‌اند و تمام همت خود را معطوف این مهم کرده‌اند، ولی وجه افتراق و تفاوت آنها از همدیگر آن است که هر کدام به فراخور فهم و درک خود راهی را برای خود ترسیم نموده و ابزاری را انتخاب کرده و در جهت مطلوب خود در تکاپو و جد و جهدند. «قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ»^۱ و همین امر موجب امتیاز بین انسان‌ها شده، که گروهی سعادت را در پیش گرفته و گروهی طریق شقاوت «فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ»^۲.

آن‌کس که بدم گفت بدی سیرت اوست

و آن‌کس که مرا گفت نکو خود نیکوست

حال مستکلم از کلامش پیداست

از کوزه همان برون تراود که در اوست^۳

بنابراین همه انسان‌ها جویای سعادت و کمال و خوشی و لذت‌اند، و جز این هم تکلیفی ندارند، به این معنا که انسان در تمام ادوار حیات و زندگی خود، یک تکلیف دارد و آن‌هم رسیدن به کمال است و جز این،

۱. اسراء (۱۷) آیه ۸۴.

۲. هود (۱۱) آیه ۱۰۵.

۳. مثنوی مولوی. دفتر ششم، شماره ۱۱۰۰.

نه چیزی از او خواسته شده و نه اگر خودش هم بخواهد به جایی خواهد رسید. تمام سعادت او در کمال او نهفته و تمامی خوشی و لذت او نیز در رسیدن به سعادت و کمال خلاصه می‌شود. اما آنچه که مسلم و قابل قبول عقل و منطق است، این است که خوشی‌ها و لذت‌ها به استیفای لذت‌ها و شهوات نفس به دست نمی‌آید، بلکه با جلوگیری از خواهش‌های نفسانی، بهتر و آسان‌تر قابل وصول است.

اگر لذت ترک لذت بدانی دگر لذت نفس، لذت ندانی
چون سعادت نوع بشر غالباً به سعادت جامعه بستگی دارد و شالوده آن در اجتماع ریخته شده، از یک سو باید به وظیفه فردی خود توجه کند و از سوی دیگر سعادت خود را در متن اجتماع و وظایف اجتماعی پیگیری کند. هر شخصی مکلف است در جهت قوانین موضوعه اجتماعی حرکت نماید و هیچ گونه خطایی را بر خود روا ندارد و از سوی دیگر قوانین اجتماعی نیز باید به نحوی تنظیم گردد که مطابق با کمال واقعی انسان باشد و سعادت او را تضمین کند که فعلاً ما وارد این مقوله نمی‌شویم. در این نوشته، تمام همت نویسنده به کار رفته تا کتابی که پیش روی شماست شاید بتواند گوشه‌ای از حقایق را برای جامعه بازگو کند. اینکه چرا این عنوان را انتخاب نمودم؛ یعنی چرا بحث لذت و لذتگرایی را پیش کشیدم، به این دلیل بود که وقتی به محیط اجتماعی خود و پیشرفت‌های چشمگیری که هر روز در گوشه و کنار جهان امروزی رخ می‌دهد نظر می‌کنیم می‌بینیم باعث نگرانی و سردرگمی بشریت شده و نوعی زندگی استثنایی را به وجود آورده که هر لحظه او را

از حیات واقعی انسانی دور می‌کند و حاکمیت غرایز و شهوات را قوی‌تر و واقعیت‌ها و ریشه و اساس انسانیت را ضعیف‌تر می‌سازد و اخلاق الهی را از انسان سلب می‌نماید و ایده و آمال شیطانی را احیا می‌کند. انسانی که باید برای به‌دست آوردن سعادت خود پیوند ناگسستنی با آفرینندهٔ مهربان خود که صاحب همه هستی است، برقرار کند و مطابق فرمان او برای ممنوعان خود ارزش و احترام قائل شود، در بی‌هویتی و بی‌اخلاقی گرفتار آمده است.

امروزه بشر با همه پیشرفت‌ها برای خود نوعی زندگی مصنوعی درست کرده است. بشر امروزی از حالت زندگی طبیعی خود خارج شده، تلاش می‌کند خلأ حقیقت طبیعت را با روش تصنعی پر کند و غالباً رسیدن به سعادت و کمال را در رسیدن به امیال و غرایز شهوانی قرار داده و لذت‌های زودگذر را جایگزین لذت‌های واقعی نموده است. اما سؤال این است که آیا لذت‌های واهی و زودگذر می‌توانند پاسخگوی خواسته‌های انسان باشند؛ مثلاً کسی که اشتیاق به دیدن و بوییدن گل محمدی در بوستانی را دارد، ولی چون آن را پیدا نمی‌کند، آیا با دیدن و بوییدن گل مصنوعی که مواد اولیه آن پارچه و چسب و... است، به مطلوب خود رسیده است؟ یا فقط با خیال خود زندگی می‌کند؟ از طرفی هم کاملاً برای همه ما روشن است که تمامی بی‌اخلاقی‌ها و جرم و جنایت‌هایی که در سراسر جهان حاکم است، همه و همه برای لذت بردن است و این فکر لذت است که انسان را به هر کاری وادار

دائمی داشته باشد و به لذت‌های ثابت و پایدار بیندیشد، هم از لذت‌های موجود در دنیا استفاده کند و هم به حسنات و لذت‌های معنوی و اخروی فکر کند، «رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً»^۱.

لذا چون مباحث لذت از مباحث پیچیده روان‌شناسی است که به سادگی نمی‌توان از کنارش گذشت، سعی شده تا به گونه‌ای ساده، همه زمینه‌های لذت در زندگی ممتد دنیا و عقبای انسان بحث شود تا او با شناخت نیروهای موجود در وجودش، خواسته بحق و مشروع هر قسمت از ادوار زندگی خود را پاسخگو باشد و با توجه کردن به پاره‌ای از لذت‌ها قسمت‌های دیگر را محروم نسازد و این هم ممکن نیست، مگر اینکه انسان حقیقت خود را بشناسد و بفهمد که او فقط موجود دنیایی نیست، بلکه موجود آسمانی نیز هست و فقط چند صباحی در این کره خاکی هبوط کرده است.

مرغ باغ ملکوتیم نیم از عالم خاک

چند روزی قفسی ساخته‌اند از بدنم^۲

لازم است از زحمات سه تن از عزیزان خود حمیدرضا ملکی و علیرضا قاسمی و بابک عارفی که در تنظیم و ترتیب این مجموعه سعی وافر داشتند، تقدیر و تشکر کنم.

۲۸ رمضان المبارک ۱۴۲۵ ق / آبان ۱۳۸۳

شهر قدس (قلعه حسنخان)

اصغر قاسمی

۱. بقره (۲) آیه ۲۰۱.

۲. غزلیات شمس تبریزی، ج ۲، ص ۱۳۶۸، غزل ۱۰۶۸.